

SADHU SUNDAR SINGH NI KAUTMA DORMONANG SIKH CHRAIHA

Sadhu Sundar Singh le borsi 1889 wo, keha gristi Sikh nouhkhong wo Punjab ha ni Rampur hing yag naima para wo se achai ou. Bung khe achai ye ktoithaoh akhe bini mma khe bettha dormonang broima sei, bung no bari maya ong ou. Sal paya khosning skang aiprontoi yo bahchaphlai ou, toiku ye uaingsouhma saingsa ou mungha samung cheingsa ya khosning skang wo.

Bung bini bsala no pho khatuisa ou, poila wo Isor no uaingsouhma saingsa pái khe sasro rao pore yag naima no. Abo samung rao tang pái khe se bung no phuaing ni chámung no chári yag ou. Chrai phangnsi mondri rao wo pho thanng ha akhe sadhu rao phrungmo rao pho no khna ha. Bsala no bung phrung ha saoh no khakhomri mai nai le khaphang khakchangmo maimo sei sompoti bai naithao-nuhthao ma poto ya. Bung tre phrung phi ha kthar khe tong yag naima bai hamyama rao no saohpheh yah naima no- kanggal bai akhe kosla mainai brouh rao no maya ong yag naima no pho.

Bung chrai stehha ong tong puh n'ching yo se, Sundar le Isor no bettha khe ye sini mchu yag naiha sei. Bini mastor rao bung no houhgra ong khe Isor no sinai hing ye sa pho no bung brao kau pheraomo no khna ye khaphang wo khakhommo mai ya. Bung bo dei khe kau pherao ou, "Ang chraiphangnsi thoi ye thanng khe le tma ong nai? Ang no Taohnaiha no sisouh yama bai de ang thoi yag nai?" Sundar ni mastor rao bung no kau pherao yag naima bari khe ye khaukchui yag ou.

BÍSA YE CHÁNAI BROIMA

Salha, abo chraiha Sundar ni mpha, Sardar Sher Singh, je bung pai ni mchu yagmo manoi no pai di hing ye poicha bleh akhani gbanngma khe rimi. Bung thao yag thaohmo ktui manoi no pai ye la ni bazar wo thanng ha. Lamá wo khe bung keha samaji ni phathar wo ruhkhilai ye hoihyagnaima broi burchouh kramma khe bsaoh phaing kroi khe ong naima bai malai ha. Arphuh khe sal hamya ong ye bettha khe kchangma klái mi akhe abo burchouhma ni khebu kumbol pho se kroija. Bini tauleing yaksu cha ye raingper tong naima biyak phlauhoih ye Sundar no bísa ha. Chraiha Sundar bung no khatungsungha khe nuhja ha. Bung pai ye la ni thanngmo manoi no pai yama ni abo burchouhma no se bini poicha no ri pái ye hoih ha.

Bung nouh wo thanng ye abo kanggal broima ni kautma no bini mpha no sa ye khnari ha. "Bung kumbol nang ou, apa. Chung bini baoh wo kangha pai ye de rimai noh?" Are hing ye bung mpha no saingja ha. "Eñheh, chung bung no buwai buwai nangkhruhhaba taoh wo le kehasuh pho nangkhruhgra thou. "Nai ye tonggrana," hing ye mpha bung no kau pherao ye sa ha. Sundar bkha báí yag ye thanng ha. Bung saphi ha, "Apa, keha pho bung no kumbol pai ye ri ya ongnang khe bung le tma se onghija nai? Bung ba kchangma chámó bai de thoi yag nai ha?" Sardar Sher Singh tre bung no kau pherao ye sasi ya.

Sundar teh khe ye bini mpha kutai kloih waisa ye toingmo zaga wo yakong yaksoichu bai hinngnang ye thanng ha. Bung abo kutai dugri yo khnouhsoing ye rang khauba la ha. Arphuh wo le rang khauba pho chonha chonnoi gbanngma sei. Sundar phalnouh wo thanng ye kumbol pai ni choungja mi. Srahha tong khe mpha bini kutai dugri yo tangsoing ye naiba rang kmamo taijo maiha. Bung nouhkhong ni brouh joto no reingthum ye kehasuh de bini rang no la hing ye swunng pái ye nai ha. Tre joto chraiha rao samo dei no Sundar pho sa ha, "Eñheh apa, mkou ang pho rang ba la ya lei," hing ye.

'NUNG THAO YAG THAOHMO CHÁKHREI KTUI THANNG YE PAI LA DI'

Abo ni hor wo bung thu ye muhtroi thanng ya. Bung mtha-kahhthi ong ye se ma tong ha. Samung hamya tangkro mi hing ye bung khaphang wo sikhlai mi. Bodeing khakósla ni baihkhoh yag naima lama tungha tongmo le bini mpha no srai khe sakhouhmo se ong ha.

Tre sal dei yo khe bung aidroih bahcha ye, toiku ha, uaingsouhma saingsa pái khe mpha tongmo khata bsing yo khaihsoingnang ha. Bung samung hamya tangmo no mpha no sakhouh khnari ye khoma saing ha. Bini sahka wo mpha bettha khe gingsa yag nai hing ye choung mi, himba bung no gbaoh ye se bodei khe sa ha, “Angsala, nung bodei khe samung hamya tre le tangsi nai ya hing ye ang khathoi ou. Nung aini khathoimo no phil ya ni baoh wo bettha khe khakchang ye ma tong ha.” Sundar bettha khe khakchang yag ha. Abo bisa ye chánai burchouhma no kumbol pai ye ri nai hing ye mpha kau rimo khna khe bung ojon kroi khe khaka yag ha. Bini mpha reinghoih ye poicha ri ye sa ha, “Nung thao yag thaoimo chákhreih ktui thanng ye pai la di,” hing ye.

JISU NUH YAG PHAIMO

Sardar Sher Singh khe bini bsa rao no hamthaohmo lekha snungmungma no mairi yag naima saohthaih ye tong ou. America ni Presbyterian Mission bai khe nai yagmo Primary skul wo bung Sundar no khuisoing ha. Arphuh wo le India khe British Raj rao ni tola wo se matong ou. Hindu rao, Sikh rao akhe Muslim rao khe Khristian rao no cha yag ya. Are hing phi pho no saoh ni bsa rao no khe lekha-pora kaham khe ye mairi ni mchuphrung phi ou. Are ongmi se, skul wo Baibel no tre boi rao ni loge yo phrung yag phi pho brao kau kroi yag. Himba, Sundar le bari khe gingsa yag ou abo bung ‘natthal’ hing ye choungmo Khristian rao ni boi no tre dormo ni boi kthar rao ni slái dam toingmo ni baoh ye.

BAIBEL NO SAUKLÉMO

Bung Baibel phrung yagmo rao no bari khe naisleh yag mi joto no kau chuhyama bai gotheyama kau rao no swunnggruh ye snungnai joto no khaukchui ri ou. Bung missionary rao phathar rao wo kautma kaham sakhouhmo nuh khe sreih khe haduu khoithaih ye khaih thanng ou.

NOUHKHONG WO KTHOI-KMA SOUHPHAIMO

Sundar borsi 14 kaphuh wo, bung hamyagsouhmo bini mma thoi ye thanng ha. Abo ni gbanng tal baluh ya khosni se bung bettha khe ye srahlaimo bini mta pho thoi ye thanng ha. Bini mma bai mta thoi ye thanngmo bai se nouhkhong wo hailanglang ong ye thanng ha. Bo dei khe hamyama souhphaimo le bini kpal(Karma) hamya ni sei hing ye yachaoh ye la ni saouhthaihja ha. Himba bungbu chrai ongja mi.

Sundar taoh le bung saoh bsaoh khaphang báikhruhmo ni baoh wo Khristian rao no daoh daoh khe mung hamya sa ha. Salha bung Smái Kta Baibel no la ye chihkhau ha akhe horr wo khuisoing ye sau hoih ha. Sher Singh abo bung saumo no sikhe Sundar no bari khe ye gingsa yag ha. Bung sa ha Baibel le Khristian rao ni boi kthar sei akhe bung se abo no ham yag ya khe abo Baibel no bung no rinai missionary no pho pherao ye rimaikhamu hing ye.

Sundar bari khe khaphang khadgu mai yag ha. Bung lih khe ma tong yag ha tma ong mi bini mphaba bo dei khe tre gboing ha ni Isor no nangkhruh ye kau saphi tong hing ye. Khaphang khakhommo ni lama gboima no Isor se bung no phnuh ya sing khe bung tre le thang ye tongsi ya hing ye choung ha.

‘TMA NI NUNG ANG NO KOSLA RINANG MI’

Aichukra ni daing thamma wo, bung toiku ye hatena wo yasku pare ye, Isor no soyang khe phnuhphai di hing ye saingsa ha. Jora gbanngma abodei khe no lái ye thanng ha are pho mungha pho no ongphai ya. Atkasa bini khata wo loh khe karakhau ye thanng ha. Salbu pa ya kho khe tma so kara phi ye tong hing ye bung nouhkhla wo baihkhilai ye nai ha. Nouhkhla wo pho mungha pho se kroi. Bung nouhsing yo hahsoing puh khe, abo karamo se piruh piruh ong ye thanng ha. Abo pimo se kteingma khe purthima ni nogna se kha ye nouhbar wo khasoing dei khe ong ye akhe abo pimo ni kchar wo khebu Jisu no nuh ha.

Bung Sundar no swunng ha, “Tma ni nung Ang no kosla rinang mi? Nai di, Ang le kross wo nini bai purthimbi manang ni baoh ye thoi ha.”

RUHKHLAI YAGMO

Abo Jisu no nuhmo bai se Sundar ni khaphang wo sa ye sabore yama khakchangmung souhphai ha. Bo khakama no bung bini mpha bai salai ni mchu yag ha. Bung bini mpha ni thuthai yo khaihngang ye sa ha, “Ang Jisu no daoh khe nuh ha akhe ang le Khristian se ong ha!” Sher Singh abo kau khna ye saohthraing yag ha. Bung sa ha, “Tma no nung sa mi natthal chrai. Gbangng baluh ya khosni skang nungba Baibel chih ye Khristian rao no mung hamya sa ye tongmo slei. Taoh wono, thanng ye thu di nini thuthai yo.”

Sundar ni baoh ye hammo le, abo skul ni mastor bkhrouhha khe bini keha chlahapal ni mpha ongmo sei. Are ongmi se Sundar abo bini thing yo thanng ye Baibel phrung di hing ha. Abo mastor bkhrouhha tma khe yag nai si ya ong ye thanng ha. Bini skul wo snungnai rao khe nouhkhong chanai, mungnang akhe Sikh bai Hindu dormo no khrih khrih khe tui ye tongnai nouhkhong ni se bangkuh ou. Mma-mpha rao se bodei keha chrai no Khristian ong yag naima ni baoh wo khalasa ye toing yag ou hing ye si khe skul makhusa ya ong thanng nai hing ye bung si ou. Abo para ni khristian sa-su ongnai rao khebu abo jati ksu “tangmaingyama” nouh sih ye chánai rao ong mi. Are ongmi, Khristian ong khe abo jati ksu bai dalao-moisiao ma ong nai. Abo jati theka kchu wo tongnai rao khe bo no yachaoh ye lamai ya.

Himba abo chraihai bari khe ye snung ni mchumo no nuh ye bung teh khe skul páiphuh wo Baibel phrungcheing ha. Gbangng baluh ya sni no Sundar ni pal Sirdar, abo bung pho no Sikh dormo ni, bung pho Sundar bai pal Jisu ni kautma no snung ni achouhsoing ha. Brao abodei khe snung dei snung dei, brao ni khathoimo raohruh raohruh ongsa ha. Brao khathoimo ni dam mari nai hing ye simo dei no jeba ongphai yag naima ni khe khaphang wo jai onglai ha.

NOUHBROUH BAI GONA KHE YAG YA ONGMO

Sundar ni mpha bung no bodei nouh sih ye chánai jati ksu ni dormo no la ye saoh no ábu ta khe di hing ye kau kchanng bai sa ha. Bini keha mmama bini nouh wo bung no tuinang ha. Bung abo chraihai no hakhor wo phoh ye toingmo bausa wo rang bai hloung dammrouh ni snam yagmo kaingmalai rao no phnuh ha. Bini mmama Sundar no sa ha abo jotosuh tongmo sompoti rao le bini no ong nai bung se abo bung lamo dormo kta no yak bera mi ong khe. Abo bung samo kau no khna ya ong khe, mmama bini kamsoih skouh ye Sundar ni yakong yaphang wo bera ye bodei khe brao ni nouhkhong wo lachimaing ta tuibi di hing ye kabao ye sa ha.

Sundar bini nouhbrouh bai achaiem joto bung no maya ongmo bai khasamo no nuh ye khaphang wo klái ye matong yag ou, himba bung Baibel ni kautang no ma uaingsouh ha, “Je brouh mma-mpha no aini slái ham yagkuhna le aini brouh ong ni mchang ya.”

Sundar bai bini pal Sirdar song Khristian ong ni mchumo no joto sisrao ye thanng khe, Sirdar ni mma-mpha song abo skul ni mastor bkhrouhha no phaing seing khe Khristian khe ni hing mi hing ye thana wo kés khe ye hoih ha. Bicharnouh wo abo chrai chlangnoi rao sakhi ri ha, brao bodei khe sa ha, abo mastor bkhrouhha le dosa kroi himba brao Baibel no poremo ni baoh ye se Khristo ni loge yo ruh ou hing ye.

Abo dei khe ong ye thanngmo ni baoh ye para manang wo hur-chao ong ye thanng ha. Skul pho phung ye mahoih ha akhe abo jati kchu rao bai skri-skroiha khe yagmo ni baoh ye gbangngma khristian rao para bera ye mathanng pái ha. Sher Singh pho bini bsala ni samung bai se brom sphai yagmo khe matong yag ha.

SAMAJI NI PHATHAR KHE YAGMO

Sundar pherao ye phai khe, bini nouhbrouh rao joto bung no Khristian ongmo bera ye phai ha hing choung ye khakaphrunglai ha. Himba bung Baibel pore ye prarthona khemo no nuh khe, brao bung no jati ksu dei khe nai ye toing ha. Nouhbrouh joto pal khe maikham chálai khe, bung no barenda wo se mai chaoh ye chári yag ou.

Sundar khe arphuh wo borsi 15 kadroiha sei. Bung dei khe chrai ongmi ongsing khe abo dei khe khaukchuima souhphai khe klaima khe khathoimo bera ye se thanng ni pho tong ou, himba bung le khathoimo thir sei, sisa pho lóre ya. Bung srai khe simai ha bini khathoimo no

sreih khe phoh ye toing yag naima ni jora le pái ye se thanng ha hing ye. Poila bung cheingsamo khe bini khnai no ramo sei!

Sher Singh bini bsala khnai ramo no nuh khe bettha khe gingsa yag ha. Phut khe nouh no bera ye thanng di hing ye mpha kau ri ha. Sundar mpha ni kau no palao yag nai nang ou hing ye si ou. Bung bini Smái Kta Baibel khosa la ye thwu ye tongmo pusak ni bara mungha manoi pho tuinang yama ni, hinngkhoh ye thanng ha. Hor srung airi ye mphang tola wo bung achouh ye ma tong ha. Abo dei khe bini sahka wo bthaima souhphai pho bung kaukroi yag. Bini thing yo juda khe khakchangmung souhphai ha.

Bung le ruhkhilai yagmo brouh se taoh le ongja ha. Keha pho bung no nouhsing yo hahri ya akhe toi pho no thohha pho mkhaing nai kroikhaoh kha.

RAMPUR NCHING YO RUPAR

Bini baoh ye leinghoihthai krungha choh se tong ou abo khe Rugar hing yag naima para ni Presbyterian Mission Center sei abo khe mel 30 kchal sei. Are hing pho bung thanng ni skang kehasuh nouhbrouh bai malai ye thanng ni choungja mi. Bini mbachoi barenda wo mai chah ye abo le bini sei hing ye phnuh ye ri ha. Sundar saoh kate yagmo bthai khe ye matong yag ha. Bung abo chámung ni khalai no tangsa ni mchu ya. Arpho lama chalmo no uaingsouh ye abo chámung no chá ye hinngkhoungha ha.

SADHU(SOINGNASI) ONGMO

Sundar Rugar wo souhri ye hinngngang ha akhe Presbyterian Pastor, Rev. P.C.Uppal ni nouh wo souhja ha. Sundar bung saohguthe no sningri ha akhe bini kautma pho no sa ye khnari ha. Rev. Uppal pho Khristian ongmo ni baoh ye ruhkhilai hoih yagmo brouh ong mi Sundar ni khaukchuimo no si ou. Bini nouhsingkho wo bung no yachaoh ye lasao ha.

BIS CHÁRI YAGMO

Bung aro wo souhphai ye srahha khe, Sundar atkasa bettha khe sha yag ye sirsokhroh ye chuha chuha khe ong ye thanng ha. Bini kongthaima dei akhe mkhu dei thui hiolkhouh ye thanng ha. Abo pastor phut khe mission ni biaram nainaiha(kompaundar) no reinghoih ye la ha. Abo kompaundar Sundar no nai ni choungsi ya tma hing khe chámung wo bis khasaih khe bul ye chári yag mi hing ye bung si mi. Bung sa ha bo dei khe bis machásoingnai brouh le thoi nai sei, je khe pho drao mai ya, are ong mi bung mungha pho khe mai yag nai kroi.

Bo dei khe khathoi kta rao no bis chári yagmo le ongphlaimo sei, kta poto ya. Abo dei khe no khathoikcham no rom ye tongnai nouhkhong rao khathoimo khe saoh ni dormo no bera ye tre dormo no ruhnao rao no mthoi yag naima se brao ni samung.

Sundar sha yag ye khuchru khuchru ong tong dei no Mark soimo Kautma Kaham ni thaohsouhmo msong no pore ye khnari gradi hing ye kabao ha. Thoi ni ong ye tongnaiha kabaomo ba hing ye abo kompaundar bung no porekhaoh ye khnari ha.

Abo ni tre sal dei yo khe bung pastor ni nouh wo phaiphuh khe Sundar no kthang khe nuhphai ye lih khe matong yag ha. Bini bsaoh le phaing kroi kha are hing pho bsaoh wo shamo le kroi kha. Abo le lih ongmo poto só sei. Abo kompaundar arphuh nching yo se kta khe Baibel no brom toing ni si ye thanng ha. Bung Baibel chongha saing la ye tuinang thanng ha. Sundar phut khe no hamdo ye thanng ha akhe bung no Ludhiana ni Boarding Skul wo bini borsi 16 ka ya ha ni jora toing yag ha – abo khe ha ni aing ni dei yo jarámo borsi sei arphuh wo khe.

ARO BOARDING SKUL WO

Abo Boarding Skul ni tuimungma rao khe bettha khe khaukchui ou, are pho Sundar abo rao no saoh nang yag ya khe kahamma khe tuisouh ha. Salha Sher Shingh bini bsala aro skul wo tong ou hing ye khna khe bung bini achailaimo brouh rao no loge yo tuibi ye Sundar bai malai ni hing ye saing ha. Sher Singh saohhung choh se Sundar bai ma malai ou. Abo brao malaimo le bettha khe kha klesungha sei.

Sundar bini mpha no leingmo bai akhe bsaoh wo saohsori cha ya khe páileingmo khe nuh ha. Sher Singh Sundar no nouh wo pherao ye phai yag naima kau kchanng bai sa ha. Sundar

ni baoh ye bo sole yagmo le bettha só khe kraohma sei. Ro Boarding skul wo le khakhommo mai yag naima se kroi. Bung nouh bai akhe aro wo purbe wo khakchang khakhom ye tongmo rao no uaingsouh khe thanng ni mchu yag ye thanng ha. Himba bini bsing yo munghasuh bai khe bung no thanng yag naima mthaoh yag ha.

Bini mpha mkoih ni muhtoí hiolkhlai ye tongnaiha no bung sa ha, “Ang le pherao ye le thanng mai si ya. Ang le Khristian sei. Ang Khristo no maya ong mi.” Bini mpha bettha khe gingsa yag ye bung no bera ye thanng ha. Uchih Sher Singh buwai buwai Sundar no nouh wo tuinang ni hing ye kau krunghoih phi ha are pho tuinang mai ya.

Abo skul ni porejora rao pái ye leinghoihsoh jora ong khe abo skul ni yakmar wo tongnai rao Sundar no tre sa tongthai kaham wo tuise ni choung ha. Sundar ni baoh ye tre tongthai jai khe yagmo khe Rki ni Hospital abo America ni Presbyterian Mission bai khe nai yagmo abo Sabathu hing yag naima zaga, abo khe Simla nching yo mel 20 ka ou. Bung aro wo bini borsi 16 ka ya ha ni jora tong ha.

Abo hospital khe pine mphang bloung ni kaingbaihcheing yo sei. Sundar le juge ni se abo pine yaphang wo achouh ye se Baibel porephlai ou akhe abo blung wo se sring sring khe tong ye abo blong naithaoma rao no nai ye se khakchang yag ye tong ha. Bung khaka ye se abo rkinang rao bai se samung-hómung tanglai ye tong ou.

BAPTISMA LAMO

Tong dei chá dei, bini achaimo sal pho borsi 16ma ka ha. Sundar bung Jisu baptisma lamo ni kautma no pore ye bung saohguthe pho no la ni nang ou hing sikhlai ye thanng ha. Abo bini mchumo ni kau no Dr. Fife, abo Ludhiana Boarding Skul ni mastor bkhrouhha no sakhouh khe bung jeba nangmo rao no jai khe ha. September 3, 1905, bini 16ma achaimo sal wo khe Simla ni St. Thomas Kuarenouh wo baptisma ri yag ha.

Baptisma la ni skang bung no kau swunng yag puh wo, bung Mr. Redman no sa ou tma ni baoh ye bung no reing ye la yag. Khupor Kaham no sakhouh yag naima – bini brouh rao no akhe bini deso ni joto brouh rao no sakhouh yag naima hing ye.

YAPHA BUKCHA HINNGNAIHA SADHU

Bung baptisma lapái khe Sabathu wo pherao ye bini jora no prarthona khemo bai akhe Isor ni kau no kthu khe uaingsouh ye bini thanngmul kta ni baoh ye jai ong ye tong ha aro blong wo. Tre ni jora rao wo khe bung hathai chuthaohmo bkhrouh wo kasa ye abo bung no kting ye tong naima zaga rao no naikheih ou. Chárkati nai ye nai khe abo zaga kuarma rao joto se Jisu no siya kho sroh sei. Bung sikhlai ha India ha ni jeba zaga wo thanng yag nai nang ou hing ye.

October tal ni sal 6ma wo khe, Smai Kta Baibel chongha yak wo tui ye, kumbol kangha bung rrigzag kaingmo ni sahka wo khasoing ye, Sabathu ni yapha bukcha khe baihkhouhnang ye Khupor Kaham no India ni para rao wo sakhouh ni hinngkhounang ha. Smai Kta ni sichu gboi dei khe, bung khe hinngberai ye Khupor Kaham sakhounaiha ong ni mchu yag mi. Bung Khupor Kaham Boi rao no poremo ni dei yo si ou Jisu Khristo Bini sichu rao no kautma sakhouh ye biaram rao hamri di hing ye hoih puh wo Bung brao no mungha manoi pho ta tuinang di hing ye kchaih hoih ou hing ye. Abo dei khe no, Sundar pho jesuh tongmo bini sompoti rao no berakhaoh ye, yapha bukcha bai hinng ye, je being bai ri yagmo chámung rao no chá ye akhe rrigzag no kaing ni choung ha. Bung khe Khristian Sadhu ong ni mchu yag mi.

KHUPOR KAHAM SAKHOUH NI BAIHKHOUMMO

Abo Rampur para ni brouh rao bo juaing sadhuha no naisuhlai ye tong ha. Tre sadhu rao bai juda sei tma hing khe bung khe klau, saohduu-groing pho kaham, juaing akhe snuhha pho ong ya! Bung bazar rao wo phrung khe, sodai thungnai rao, kheto wo samung tangnai rao akhe purbe bini snungsongpal rao bai bung no sni yag ha. Brao bung samo kau no bkhari ye lore mai ya khe khnalai ou. Bung saohguthe Khristian Sadhu kta hingmo no brao yachaoh ye la ha.

Are hing pho, bung bini nouh wo thanngphuh wo le keha pho yachaoh ye la nai kroi. Sundar no chámung le chári yag ou, himba juda khe se barenda wo se ma chá ou. Toi nung yag naima soite se bini yakpha wo lukhlai ye ri yag ou manoi bai nanglai ya khe se. Bini khangga wo muhtoi se brang brang khe hiolkhlai phi ha bini nouhbrouh rao bung no taoh thohha se jati ksu samaji ni phathar wo noiikhilai yagmo brouh khe ye phnuhmo ni baoh wo. Bung bini mpha no khakchangmo sa ye mphang yaphang wo se hor airi ye tongja ni thanng phi ha. Bung no bo dei khe gona khe yag ya pho bini bkha wo khakchangmo kplung sei.

Sundar para boi para boi berai ye Khupor Kaham sakhoh tong ha. Gbanngma brouh bung no yachaoh ye lasao ou tma hing khe bung Sadhu ong mi, himba bung Jisu ni kautma no sa ni raisa khe knoih pái ye se thanng ou. Waiha waisu le brouh rao khnaphrung ou akhe Jisu no pho brao ni gbanngma mtai rao ni bdul wo keha mtai dei khe dalao ye toing ni yachaohmo no nuh yag phi ou. Sundar jotosuh bini nangmo no ,mái nai hing ye Isor no khathoi ou. Para ni brouh rao bung no ri khebu chá nai, himba bung waiha pho bisa ye le chá ya. Bini tongthai le nouhkcham rao areya khebu mphang yaphangja sei.

BALUCHISTAN WO THANNGMO

Sundar ni poila hinngkhohmo khe Baluchistan láiphla ye Afghanistan ni simana wo souhmo sei. Bung Jalalabad hing yag naima doli yo souh ha. Bung aro wo mosoma rao no kautma kaham no sakhoh khe brao kahamma khe no khnaphrunglai ha tma hing khe mosoma rao khe Jisu no gbanngma duari rao ni bsing yo keha duari hing ye khatthoimo ni baoh wo. Himba Sundar Jisu no Isor bsaoh sei hing ye sakhoh ha hingsing khe brao bung no buthah ye khui ni chounglai ha. Brao bung no bodei khe kauri ha bung se phut khe aro zaga ni baihhoh ye thanng ya khe ma thoi nai hing ye. Sanja ong ye thanng khe bung abo Central(Hakchar) Asia ha ni sodai thungnai rao brao ni maginggang bthu bai khe thu ni naimo hotel(narwainouh) wo no thu ha. Abo hor wo bettha kchangma klámo thaoh ya ye watoi pho wa ou.

Tre sal ni aiprontoi yo Sundar bini kaingmo rri no hortung wo phraing ye tong phuh wo, bung brouh bthu bini bkhaoh bai sde ye tongmo no nuhsao ha. Abo rao khe láí nai hor wo bung no buthah ye khui ni hing ye skrinai rao sei. Brao khe bung no abo láí nai hor asuh kchangma kláimo wo drao phi ye de tong mai hing ye nai ni phai lai mi sei. Brao khe je khe pho kthoi-kchoha khe koloi ye tongmo no nuh phai nai hing ye chounglai mi, himba abo chubai-torbai klauma khe khohsai ktuhma ongnaiha brao no lih khe phnuh ha. Brao ni bsing ni keha khe bruh khe klái khlum ye sa ha, bung kthang khe tongmimo le abo Kchusoyang Isor(Allah) se bung no Khupor Kaham no sakhoh yag nai hing ye se kthang toing khna hing ye. Brao bini sahka wo Isor tuithe ye toingmo no nuh ha. Abo brao ni bsing ni tuiphangha bini nouh wo thanng yag nai kabao ha akhe bung brao no Khupor Kaham sakhoh ye khnari mai ha.

KEHA MISSIONARY PAL BAI MALAIMO

Bung Sadhu ong ye bini poila hinngkhohmo páibi ye phai khe, Sundar Sabathu wo pherao ye phaipi ha. Bung baihhohunnang phuhn'slai tre sa ramkhreing khreing ong ye thanng ha are pho phai ye tongthai maimo ni baoh ye bung bari khe khaka yag ha. Boro wo no bung America ni brouh keha gristiha, S. E. Stokes hing yag naiha bai malai ha, abo bung khe Khristo no moing ni hing ye India wo phai mi. Stokes khe Assisi(Italy)ni St. Francis bai Sundar phloh khe swolaimo no nuh ye lih khe ma tong yag ha. Brao knoinoi no juaing baja akhe brao ni don-sompoti rao no berakhaoh ye brouh ksong ong ye kosla maiyagnai rao no nangkhruh yag nai bai Khupor Kaham sakhoh yag nai ni khe ye bsaoh yaphaihmo nou.

Stokes pho Sundar no nuh ye khaphang sramo mai ye rrigzag kaing ye Sundar ni loge yo kautma kaham sathing yo ruh ha. Brao pal no chámung thangha no chálai ye jeba kosla no jromsoilai ha. Srahha le brao abo Rki ni hospital wo no nangkhruhlai ha bose harong zaga rao wo krimasuhma biaram atkasa souhphai ye thanng khe biaram mainai rao bai thoikchoha khe klái ye tongnai rao no camp(srahama ni tongthai khe yagmo) wo nangkhruhlai ye ma tong ha.

Abo ni yakgu wo khe brao kaohlai ye janja ni samung wo ma thannglai ha. Stokes khe America bai England wo thanng ye juaing baja rao no India wo bsaoh yaphaih ye tangnaima brouh jai khe ni abo St. Francis ni dól ong ye akhe Sundar khebu Tibet bkhaoh bai skangngang ha.

TIBET NI BSING YO

Tibet deso wo Khupor Kaham sakhouhmo le krimasuh ni samung se ong ye tong ou. Áda missionary rao ni rangma no la yag ha akhe áda khebu pherao ye se ma phai ou. Sundar le borsi 19 skou bung abo haphong-hathai ni raijo wo hinngkhounngang phuh wo. Bung India ni brouh sodai thungnai rao bai pal khe hinngsanang mi abo haphong souhkcho hamangsih iyeing gból ye krimasuh ong naima lama dei. Bung abo Poo hing yag naima Himaloi yaphaoh ni doli yo souhye ha.

Abo Poo hing yag naima wo khe missionary raoTibetha rao ni kau no brao snunglai ye tong mi akhe brao Sundar no pho brao bai pal tong ye abo jati ni kau yarung rao no snung khe ham ou hing mi. Abo missionary rao pho bini loge yo brao ni brouh keha hoih ha.

Abo Tibetha rao khe poila wo abo brouh kta raoba bro ni ong ha bari khe sini mchu yag ha. Himba brao dormo judama no se sakhouh ni phai ou hing ye si khe brao yak patesa ha. Brao ni dormo ni houhgra rao- abo Lama hingyagnai rao – brao no tikna ong yag naima sa ha.

Brao hinngkhounngangmo akhani bar rao nang ha akhe Sundar bai bini pal tre abo dei yak patesanai rao bai tre malai ya. Kau khe, tma hing khe Lama se bini tongthai yo kabao tuinang ye je Sadhu samo kau rao no kha phaingsuh ye khna ha. Bono Sundar abo Tibetha rao ni thing yo samung cheingsamo wanng khe sithaima ong ha. Bosi bosu se bung abo Himaloi hathai asuhhu kchalma zaga wo thanng ye samung tangphlai ou.

Sundar uchih se abo lama bkhaoh bai skangngang phi ha. Bosi douh bosu sning bung Hakang India ni para rao wo bosu porti thanng ye aro ni yakong-yak chaya ong nai chraihha rao ni khe abo hathai yo kempeing khe ou.

Waiha bung kheto wo haba mkhainai rao no kautma sakhouh ye khnari ou. Abo brao ni bsing ni keha khe bodei dormo juda siyakhoma no sami hing ye hadu bai khuithaih ye hoih ha. Abo hadu khuithaih yagmo se bini mkhang wo taingchih dei khe kthuma khe pari ye hoih ha. Abo dei khe paphi ye tong pho se Sundar jromsoing ye sa tong ou. Srahha tong khe abo bung no khuithainaiha ni sahka wo bettha khe bkrouh shamo are hing ye siya khe ong ye samung tangsouh mai ya ye nouh wo re mathanng ha. Arphuh khe mai rajora ong mi samung se tangpái mai ya ong ye tongnang mi. Phut khe Sundar chekhra khosa la ye mai rakhruh ha. Samung tangpái khe abo brao bung no mai chá yag nai kabaolai ha. Abo ni yakgu wo brao mai jai khe tuisa pái phuh wo khe lai nai bosu ni slai tre mai gbauri ye maikuh ha!!

KEHA SIKHHAO JISU NI THING YO PHAIMO

Waiha keha sikhhaos Sundar no phil ni saothaih mi. Bung bini pal keha lama rkong wo klái ye tongmo no phnuh ha, akhe sa ha, aini pal le thoi ye se thanng ha(areing chendeima ni sei) akhe bung no phoh yag naima ni baoh ye rangkhau-poicha rao pho se kroija. Sundar phut khe bini thing yo je tongmo poicha bleh lehnoi akhe bini kumbol pho rikhaoh ye se hoih ha. Srahha tong khe abo brouhha khaihbi ye bini thing yo saphai ha abo bini pal thoimi hing ye akhe skang wo thoimi hingmo le areing chendeima ni phil mi sei hing ye sakhouh ha. Sundar bung no sa ha Isor le jeba pap no pho khoma khe ou akhe bung no Khupor Kaham sa ye khnari ha. Bung no sampha wo tong naima mission tongthai khe ye tongmo zaga wo thanng di hing ye sa ha. Tong dei chá dei abo brouhha Jisu no yachaoh ye la ha akhe baptisma pho no la ha.

Sundar ni thangnul no nuh ye brouh gbanngma khasramo mai ha. Keha sorkhari ni ophisarha Delhi ni pho chakri bera ye missionary ong ye thanng ha. Tre keha brouh pho bo ha ni chamungma no naisuhmo ni khaphang no bera ye thangksungha ni pastor ong ye thanng ha. Gbanngma jati theka kchu ni Khristian ongnai rao pho jati ksu Khristian rao bai hahlai-palai onglai ha. Sundar pho no pal kaham gbanngma mai phi ha. Abo rao ni bsing yo keha khe Dr. E. M. Wherry, America Presbyterian ni Missionary. Bung se abo Hindustani Christian weekly hing yag naima khupor lekha no naisnam ye chahnaiha. Abo bung no poila wo Sundar no abo bini

Tibet ha wo thanng ye Isor ni samung tangmo wo je bung bsaoh wo mai yagmo rao akhe Himaloi bai abo lainang ye Khupor Kaham sakhouhmo rao no boi khe soi yag naima khe ou.

Abo soi yagmo boi steh pore ye bo juaing sadhuha no naimchunai bai khnamchunai rao khaphang wo ukti ka ye thanngphrung ha. Abo boi ni dei yo se, Isor Sadhu Sundar Singh tre Bini samung ktor bung choungsao mai yama ni baoh ye jai khe ye tong ha.

ANGEL TUIKHOUPHAIMO

Sadhu Sundar Singh ni samung le bettha khe lih lih khe angel phai ye bung no draomo bai tuikhohmo sroh sei. Salha bung Himaloi yo tongnaima krungha para ni pheraophuh wo bung blong kthu dei hinngphla ye phai ni nang ha. Tre krungha para wo souh yag nai ni kchar wo toi ktor buha bai yag nai nang ou. Abo toima khe bettha kuar akhe toi pho bari kraohma sei bung abo no bai mai ya. Sal hahlomlom ong ye jater jat blong ni muima rao pongmo khorang rao no khna ye tong ha. Bini mkoih muhtoi pung ye khangga wo hioikhlai ha, tma hing khe bai ye thanng yag naima lama kroikha ong mi. Abo toima ujangna wo bung naihoih khe keha brouh horrtung snam ye achouh tongmo no nuh ha. “Ta uana di, ang baihbi ye nung no la phai nai,” hing ye abo brouhha sahoih ha. Bung abo toima kásoing ye baihbi ha bini thing yo. Bung Sundar no bini baikong wo song ye tuibai tuinang ha tre na bai. Toirkong wo souh khe Sundar mkhaih ha, bung no khakchangmo kau sa ye akhe Khupor Kaham pho sa ni hing ye saotoi pherao ye nai ha. Bung keha no pho nuh ya ong thanng khe bari lih khe matong yag ha. Bung no nangkhruhnaisha se atkasa nuh yag ya ong ye thanng ha. Aro wo horr msung yagmo ni mara torko se nuh ya ong ha bung.

Waiha khe bung Kanyan hing yag naima raja nouhyongma wo kautma sakhoh ni hing ye thanng mi. Aro ni brouh rao bung no mthaohsao khe abo zaga no bera ye mathanng ha bung. Sring sring ong naima zaga wo hinngnang ye mphang yaphang wo achouh ye tong ha bung. Bini thing yo mungha chámung pho kroija. Bung bettha khe leing yag ye muhtroi thanng ha. Horja kaphuh khe bung no tangsa yagmo bai siphai ye thanng ha. Brouh chlangnoi mai-toi bung no riphai mi. Bung chápái ye khakchangmo kau sa ni hing ye naisa puh wo khe bini kting yo keha no pho bung nuh ya.

MTHOI NI HING YE KHUWA WO KHUISOING YAGMO

Himba bini thangmul wo paomai yama bthai khe ong naima khe Tibet ni Rasa hing yag naima wo mthoi ni hing ye khuwa wo khuisoing yagmo ni tuikhoh yagmo sei. Bung doli lamkhor wo kautma sakhoh ye tong puh wo, bung no gboing ha ni dormo no brao ni deso wo tuibi mi hing ye rom yag ha. Bung no abo bkhrouhha Lama n’thing yo tuibi yag ha abo bungno mthoi yag naima kau mso ha. Buddo dormo ni phrungmo wo khe mungha rangma nangma manoi no pho mthoi maing kroi, are ong mi Sundar no khuwa wo khuisoing ye sor mkhlah bai khloh yag ha. Abo sor mkhlah no tálá breh ye brao thanngpái ha. Bung salnoi le abo khuwa bsing yo tre gbangma kthoi akhe ksao mmang rao bai no matongja ha. Abo bsing yo ni ksao bahai asuh mnam hing ye samai ya. Aro wo bung bsah baluhri ye matongha pho samai ya. Horthamma hor ong khna abo bung no breh ye toing yagmo sor mkhlah no khusa ye bduu hoikhkhai ye bung no bini yak wo kha yag nai ni khe ye jai khe yagmo khe. Keha brouh bung no sokhouh ha. Phathar ni nouhbar kchang le manna dei khe se ongkhaoh ha. Bung nouhbar kaham no rangma lása pái ye rangma mái khe bung kting ye naiha bóse bung no tuikhohnaisha ni mara pho se kroi, sbo tuikhoh ha pho si mai ya.

Tre sal dei yo khe uchih para wo se souh phi ye tongphnang kha. Abo Sadhu khuwa bsing ni youhmo khupor Lama ni thing yo souh ha. Lama bettha khe gingsa yag ha. “Kehasuh se chabi khao tuinang ye bung no phiyoh khna,” hing ye bung sa ha. Himba bung lih khe ye matong yag ha, tma hing khe abo chabi khe bini changduu wo se khasoing ye toingmo toingmo ong tong mi. Bung sikhohmai ha tre gboing kchu phaingmar se bo samung no le tangphai mi sei hing ye.

BLONG WO MAI KHUI YE TONGMO

Bo purthimbi ni solemo no mchem yag naima hing ye bung salkurnoi mai khui ye tongcheing ha. Bung Dehradun ni blong wo Isor ni kau no choungsuh ye uaingsouhma saingsa ni thanng ha. Keha Roman Catholic ni doktor se abo bung blong wo mai khui ye uaingsouhma saingsa ni thanngmo no si ou. Poila ni sal rao wo le bini baoh ye bettha khe khaukchuima ong ha. Bini bsaoh ni tharphong rao komeruh komeruh ongsa khe phola ni phaing gbauruh gbauruh ongsa ye thanng ha. Bung abo mai khui ye tongmo no mso ni choung ya. Bung Khristo no Bini chumari ni singkason wo achouh ye tongmo ni nuhmari nuhsa ha. Jisu ni mkhang karakhau ye groingnangma khe tongmo no nuh ha. Sundar kthoi kchoha khe tharphong thoikhlai ye thanng ha.

Bung no yakgu wo khe blong wo wa taingnai rao chlangnoi khroh khe nuhsa ye tuinang ha, akhe brao bung no kahama khe nai ye saohsori hamri ye tuisa ha. Are ong khe arphuh wo no danga thang dei khe Sundar Singh no thoi ha hing ye khupor plouh ye thanng ha. Khupor lekha rao wo sóite se bini thangmul bai samung rao no tui ye bini muhkmoih hing ye kari yag ha. Sundar saohsori hamsa khe uchih Himaloi bkhaoh bai hinngkhounang phi ha. Bung Simla wo souhphuh wo se brouh rao bung no thoi ha hing ye choung ha, hing ye si tong ou. Bung phut khe bini pal rao no kaham krung kheno kthang tong ou hing ye soihoiha akhe bung Kautma Gboima no saih ni hing ye Hindu ni raijo- Nepal wo se hinngsa ye tong ou hing ye.

RUWAIH BAI TONG KEKTO KHE YAGMO

Nepal ni brouh rao khe Isor ni Kau no yachaoh ye lasao ou. Lugo rao kthumlai ye bung kau samo no achouh kting ye khnaphrung ou. Himba keha ophisar phai ye abo kthumlaimo no mthaoh phai ha. Bung ging ong ye pas lekha phnuh di hing ye saing ha. Sundar bung no sa ha, abo rao le kroi akhe bung no le raja rao ni Raja-Taohnaiha bai – Bini kau sakhoh di hing ye yakmar ri yag mi sei hing ye. Abo ophisarha Sundar no alum wo choh ye toing ha. Bung no spraohsih yag ha, sor sigol bai kha ye bini bsaoh saohka saoh wo ruwaih rao bai khe thui ksuhri yag ha. Daingtham ni jora le bung bsaoh shamo no sikhaimai ou, abo ni yakgu wo le bung tre mungha pho si ya ong ye thanng ha. Bung alum wo Isor no rchah bajusa ha, aro bung bai pal alum wo klainai rao no pho kautma sakhoh yag naima jora kaham maiphi ha. Abo alum mruhnaiha bung no brouh gbor hing choung ye phiyoh ye hoih ha.

Abo jotosuh krimasuhma poto bung bsaoh wo mai yagmo bai bkrouh mihing yag ha. Himba abo ruwaih bai ksuh yag ye bsaoh thui thanngmo bai no mel 30 kchal lama no salnoi ni bsing yo Darjeeling souhri ye hinng thanng ha!

AOLA INDIA WO SAMUNG TANGMO

Sadhu Sundar Singh ni kautma se India deso manang wo kplouh thanng ha. Bini samung, poila wo Hakang India wo chouh se ong ye tong ou, kluh kluh khe India deso manang wo kplouh ye thanng ha. Sadhu no Aola India wo grumkhauri baju ye yachaoh lasao yag ou. Kuarenouh rao wo akhe brouh gbanng khe kthumlaimo zaga rao wo kabao ye kautma kaham masakhouh ou. Boro wo se bung bettha khe chaing ye nai yagmo wo klái ha abo khe mungthanngmo bai kplaiterha hing ye khlum yagmo ni.

Bung train ni mkhaih pho are ya khebu khata rao wo hahsoing khe bung no brom toing ye sring sring khe tong pái ou. Bung Jisu ni sapa no swomo no rung ri ye soi yagmo phloh khe ongmo no nai khe lih sei. Bini pusak kaingmungma, bung kchang khe tongmo akhe srai srai khe ongmo rao no nai ye joto ma sde pái ou. Abo ham yagmo banngmo dei no bung no gothe yag ya akhe cha yag ya ongnai rao pho no tong ou.

Sadhu Sundar Singh je bung thanngmo zaga rao wo brouh gbanngma rao no khaphang maya chári hoih ou. Sundar khe English mai ya ni, bung keha Khristian chrai baja snungnaiha Vincent David hing yag naiha Poona ni nangkhruhmo nang ou, tma hing khe abo bung khe Hindustani kau bai English no kshah khe mai mi. Vincent David kau tuikhlainaiha ong ye Sadhu ni loge yo gbanngma zaga wo ma berai ha.

KOLHAPUR WO

Kolhapur wo krungha kthumlaimo wo brouh joma wo khrouh 300, Brahmin rao, Marathi rao akhe mosoma rao tongsoing ou. Abo brouh rao Sadhu Sundar Singh ni brouh hammoma no nuh ye lih ongphrung ha. Keha Hindu ni dol bodei khe sa ou, “ Chung bosí 20 kari ye missionary rao Khristo no tui ye samo kau khna ha, himba taoh wo se gboi daoh daohma ni Bung se tuikhouhnaisha hing ye bchi mai ou akhe chung Bung no yachaoh la ni nang ha.” Brao baptisma ri di hing ye kabao khe abo dei no ri yag ha keha aro tongsoing nai Brahmin gristiha no lasoing ye. Chla rao bai akhe brao ni bihih-bsa rao lasoing ye aro zaga ni missionary bai Vincent brao no baptisma ri ha.

Brao Kolhapur wo sal gbanngma tonglai ha. Horha brao no Broi Hostel ni broi rao rchahmo no khna yag nai hing ye kabao yag mi. Abo program khe phathar wo khe yag mi akhe Sadhu ni khe khu ni rikatouh básema ong naima no chum ye tongja mi. Abo broi rao nuh ye tre sal dei ni saroi yo khe bung no bettha mrouh ong naima muikhmo ni rikatouh no yakduu yaphaih ye ri ha. Sundar abo no khakchang yachaoh la ye loge loge chum ha. Brao pherao puh wo khe keha bisa ye chánaiha kentha kehih chum ye horrtung wo achouh ye tongmo no nuh ha. Sundar phut khe abo bini rikatouh no abo brouhha no pheing ye ri ha. Vincent ni bkhaoh bai saohoi pherao ye bung sa ha, “Aini slái le bo bung se nangkuh ou.”

Sundar le khakchangseing manoi rao pho se la ya krungha zaga ni tre krungha zaga wo thanng yag naima train ticket ni bade yo le. Kuarenouh rao wo bini train ticket ni baoh ye rang khanglaimo no pho bung le cha yag ya. Choungni sinai brouh rao khe bini yak wo teh khe rang no yaphaih ou akhe waiha waisu khebu train bsing rao wo khuisoing ye hoih ou. Sundar le bini baoh ye le mungha manoi no pho la ye toing ya, je nang yag ye tongnai ba bisa ye chánai no ye yaphaih ye ri ou. Vincent bini loge yo hinngphlainaiha se abo Sundar ni ksu khe tongmulma no sakhouh ye khnari ou.

CHENNAI WO

Bosi Kta ni sal 1918 wo, Sundar khe Madras (taoh wo khe Chennai) yo kau sa yag naima ong mi. Brouh rao bettha khe naisao ye bung kau samo no khna ni mchupái tong mi. Skang nching yo se bung Tibet wo samung tangmo, Khristo ni mmung no sakhouh thing yo bung kosla maimo rao akhe lih ongmo samung bini sahka wo mai yagmo rao no sipái ye se tong ha.

Sundar no being kau swunng ni mchunai saohung saohung akhe khathoinaimthoh rao bettha khe bang ha. Usom gbanngma se bini thangmul bai sakhi rimo rao no khna ye khasralai ha. Thoi ni hingnai rao pho no tong ou. Himba bung brao no sa ha – “Khristo ni baoh ye martar ong ni le klaima sei. Khristo ni baoh ye thang tong yag naima se raoh ou.”

AOLA THAOHSOUHMO BAI ABO NI LÁINANG YE

Trivandrum (taoh wo khe Thiruvananthapuram) hing yag naima station wo Khristian rao dolha Sundar Singh souhphaimo no naisaolai ye tong mi. Arthur Parker bai bini khurihih Rebecca khaphoih ye bung no lasao ha.

Sundar abo brao ni nouh wo salnoi saltham chouh se tong ou. Bini se meeting, kau swunng nai bang láí ye tongmo ni bser wo, Rebecca khasaih khe moing-kong ye jai khe jora wo khroh khroh khe toing ha. Sundar abo bung kahamma khe jai khe naimo bai khaphang wo khakrung yag ha abo maya ni bduu bai khakrung yagmo se bung thangksungha ni baoh ye paomai yama ong ha. Bung kautoing lekha soibui yo “Aini khasouhmo among,” hing ye soiphlai ou.

KERALA WO

Kerala wo bung abo borsibrom ni Mar Thoma Syrian Convention wo pho tongsoing ou. Juaing Sadhu no kautma sa yag nai hing ye reing yag puh wo, bung bo khathoinaimthoh kcham ong ye tong naima no uchih moito larisnam phi ha, Khristo ni khaphang ni naisuhmo kautma le abo Kau Riyagmo Ktor sei, “ Ha manang wo thanng ye Khupor Kaham sakhouhmo sei.” Bung brao no tho ha chini deso manang wo abo St. Thoma bosí rza gbanngma skang wo Khupor Kaham no tuibi ye phaimo dei missionary rao no hoih di hing ye. Bung India no keha brouh bai swulai ye sa ou. Himaloi khebu bkrouh, Aola India khebu yattheih, Punjab khe yakgra biyak akhe Bengal khebu yakksi biyak. Bo brouh India, “le yattheih kraoh ong khe se bahcha ye drao

mai ou. Aola bkhaoh bai Khristian joing gona se banngkuh ou akhe saoh ni yakong bai pho bahcha ye drao mai ou, abo brouhha bahcha ye le tong mai ou are pho bari khe khatungsungha sei hinngkhoh mai ya ong mi! Sundar khagboima tui ye akhe kau kchang bai se sakhohja ou. Abo convention wo usom rao kthummo banngruh banngruh ong ha. Bo dei khe sa yag ou joma wo soi khah khe ye laruh yagmo ni dei brouh khrouh 32,000 bini kau khna ni hing ye kthumlai ha.

Gbanngma brouh rao kaukti riphrung ha bung skul khusa ye bung dei khe sadhu rao no phrung ye tuisa khe hamkhamu hing ye Kautma saih yag ni baoh wo. Sundar je abo brao samo no ham yag phi pho, bung no reing yagmo no mungha bai pho khastor kha yag ya, tma hing khe bini samung se juda ong mi –Phrung yag naima ya himba Kautma sakhoh yag naima sei; kaukti riye tong yag naima ya himba khaphang srari yag naima sei.

SRI LANKA WO

Sundar ni tre thanngthai kta khe Colombo, Ceylon ni Jaffna hing yag naima sei. Joma wo brouh gona 2,000 tui Khristian bai Khristian ya bai bung samo kau no khna ni hing ye kthumlai ha. Jaffna ni Sundar Colombo wo thanng ha. Keha bepar khenai gristiha nouh ktor ong naima zaga nai ye bung bai malai yag naima jai khe ha. Jaffna wo lih ongmo hampanda mungnoi ong ha. Keha mtai hamya bai rom yag naima broima sor sigol bai khe being no tangsa-baohsa khe ya nou hing ye kha ye toing yag naima ham ye thanngmo Sundar abo broima ni nouh buskang dei láí ye thanngmo bai. Bung bini nouh buskang wo souhphai khe abo broima chrihkhau ye sa ha, “Aini nangkhruhnaia ang no phiyoh ni phai ha” akhe loge loge no bung ham ye thanng ha.

Tre keha lih ongmo khebu keha broima bini bsala operation khe yag ye thuthai yo klaisuh tongmo ni thing yo Sadhu no uaingsouhma saingsa yag nai hing ye tuinang yag mi. Abo chraiha bung no bini bkrouh wo tang ye bini baoh ye prarthona khe di hing ye saing ha. Sundar bung no sa ha bung le hamri mai ya himba Jisu choh se hamri mai ou hing ye. Abo dei khe sa ye no bung abo chraiha ni baoh ye uaingsouhma saingsa ha. Prarthona khe pái khe abo chraiha ni bsaoh se tongluh luh ongsa ye phai ha akhe daingha ni bsing yo se hamsouh khaoh ye thanng ha.

Abo biaram hammo ni khupor se danga thanngmo dei khe jething zaga wo ksaih ye thanng ha akhe brouh gbanngma Sadhu bai malai ni hing ye thanngphrunglai ha. Himba Sundar abo bai khastor kha yag ya khe tong ha, tma hing khe bung no tang di hing ye hoih yagmo samung rao bádá cháwa nou hing ye.

Sundar Trivandrum wo pheraobi ye Parker song bai tongphai phi ha. Rebecca bo jora kaham mai ye bung bai kauma salai ye je bung samo rao no soi ye laruh ha je dei bung yakgu wo boi mchong khahmai na dei hing ye.

PURTHIMBI MANANG WO

Khristian Sadhu ni kautma se purthimbi manang wo ksaih ye thanng ha akhe deso gbanngma ni brouh rao bung no Isor ni Kauthai no sakhoh yag nai hing ye kabao ha.

Burma (Myanmar) wo kautma sakhoh ni hing ye hinngkhohnung phuh wo, keha brouh bini thing yo phai ye bung no swunng ha, “Nung ang no sni de sni?” Sundar bung no nuhka hingsing kheno bini muhkhang kchungma ong ye thang ha, abo bung khe Sundar no bis chári yag phuh wo nai ye jai khenaiha sei. Abo kompaundar sa ha, “Nung lih khe ye hammo no nuh khe, Ang abo ang no ri yagmo Baibel no porecheingsa ha. Taoh le ang ro Burma wo se missionary ong ye Chubagra no moing ye tong mi sei!

Burma wo tongmo ni, Sundar no Singapore wo tuinang yag phi ha. Sundar Singapore wo souh phuh wo aro zaga ni keha pho se Hindustani kau no tuikhlai mai nai kroi khaoh hing ye sikhoh ha. Bo ro le tre mungha pho khe mai yag naima kroi ong mi bung English bai kautma no masakhoh ha. Singapore wo ni tre bini thanngthai zaga rao khe Japan bai China. Bung aro rao wo Isor ni kautma no sakhohmo no khna ye brouh rao ni sahka wo sláimungma souhphai ha akhe áda juaing rao le bung no nai ye snungnai rao pho se banng ha. Brouh rao bini thing yo

Khristo ni saohmul no nuh ha akhe bini saohduu Khristo no swomo no nuh ye lih ongphrung pái ha. Chraihá rao bung no nuh ye Khristo bai krolai yag ou juge ni.

China ni bung Madras wo pherao ye phai phi ha akhe aro wo kha thuhphumo ni kautma no sakhoh ha. Bung arephuh wo Jisu Phola Kthar no Khristian rao ni sahka wo purthimbi manang wo sakhi ong yag naima ni phaingmar mai yag nai ni baoh ye hoikhhlaimo ni kau no sakhoh ha. Tibet wo bung uchih hinngkhounang yag naima ni kau pho no saphi ou.

SUNDAR NI MPHA JISU NO YACHAOH YE LAMO

Bung Tibet ni pheraobimo ni yakgu wo, Sundar bung houhmthai thui kláimo zaga Rampur wo thanng ha. Bung bini nouh wo thanng ha akhe bini mpha bung no kahamma khe yachaoH ye lasao ha. Bung Khristian ong ni mchu mi hing ye bung no sakhoh ha. Abo je ongmo le bini baoh ye le khakamo ni sal se ong ha.

Sundar juge ni Ha Kthar(Israel) wo thanng yag naima mchu yag ou abo bini Chubagraha hinngnangmo ha no nai ni mchu yagja mi himba Isor ni choung ye khahmo rao le juda sei. Are ong khe bung England wo thanng ha. London wo je zaga wo bung thanng aro wo no kau sa yag naima kabao yag ou. India ni aro wo tongnai rao Sadhu no kau swunng ni mchulai ha. England ni rani soite se bung no kabao mi, himba bung program tongmo ni baoh ye thanngslah ya hing ye kau mapheraoja ha.

Paris wo pho no, brouh rao bini kau samo no khna ni mchu ye tongpái ou. America wo, theology porenai rao bung phrungmo kau khna ye bettha khe lih ongphrung ha. Bung aro wo talnoi kásouh ya se tong ou are hing pho bung salka salthanng hinngberai ye New York, Boston akhe Philadelphia akhe tre zaga rao wo kautma sakhoh ha. Áda dormo ni brouh houhgra rao lih ongmo samung ba pholi no khathoiya rao pho, lih khe matong yag lai ha brao ni snungnai rao se bkhari ye abo kchuha ni kautma no káthoing ye sa yagmo rao no yachaoH lamo no nuh mi. Aro wo ni bung Australia ni doli rao, Melbourne, Adelaide akhe Perth hing yag naima rao wo káberai ha. Brouh rao bung no janja ni nouhsingkho rao wo akhe phathar wo program ktor khephuh rao wo khnanai rao chreh chreh khe tongsoing ye khnaphrung ou.

Sundar abo Madras ni Khristian rao bung no bettha ktor khe yachaoH sao ye brom ri ni hing ye jai ong saomo no khna ha. Are ong mi, bung bini pal Vincent no chouh sa ha bung phai nai akhe sreih khe se nouh wo thanng nai ha hing ye. Sundar le brouh rao bung no kaya pusemo dei khe naimo no gothe yag ya.

EUROPE WO THANNGMO

Nougkha tal 18 India wo tongphai ye uchih Europe bkhaoh bai lam ma rinang phi ha. Bo thanngmo ni mtao wo no bung nai ni mchumo abo Ha Kthar(Israel) no nuhnang ha. Sweden bai Denmark wo, raja rao bai bung no yachaoH ye lasao yag ha. Joto lugo rao bung kau samo khna ni mchu yagphrung ha. Bini nougkha talba Europe wo kautma sakhohmo ni baoh ye áda brouh rao khe bung no ham yag nai banng ha akhe áda khebu sapheih nai pho no tong ha.

Switzerland bai Germany yo ni bung Sweden, Norway akhe Denmark wo thanng ha, akhe thaohsouh puh wo khe Holland wo thanng ha. Jething zaga wo bung thanng khe brouh rao chreh chreh khe kautma khna ni kthumlai ou. Bo dei khe sa yag ou bung le “soraokchai dei khe se phola no ksuh ye lasi ou,” hing ye.

Bung Europe wo thanngmo ni pherao ye phai khe Sundar le uanama klái ye tong nai brouh se ongja ha. Abo Purthimbi ni Salthanng wo tong nai brouh rao khe bo ha ni manoi rao wo bkha ri nai ongmo no nuhbi mi. Waiha bung bo dei khe sakhoh ou “Non-Khristian ni deso rao wo khe brouh rao yak bai snammo kaya no se puse ou; akhe Khristian rao ni deso wo khebu tre hamkuh yama mtai no pusemung no ang nuh ou, abo khe – brouh rao saoh bsaoh no pusemo.”

Taoh le Sundar le joto bai sisrao ye nang yagmo brouh ong ye thanng mi abo Tibet wo thanngmo khaukchui ma se saoh wo klái ye ma tong yag ha. Bung sreing sreing khe saohnung khe se tong ni mchu yag ha. Himba bung asuh khaukchuima lama rom ye Tibet wo thanng yag naima le raoh ha tma hing khe bini khasboung bai bkhatthai rao phaing kroi ong ye thanng mi.

BINI PÁITHAOHMO LAM HINNGNANGMO

Are ong khe Sundar ni mpha thoi ye thanng ha. Bini sompoti baohlaidruh bini baoh ye bera khoingang ha. Sundar abo jotosuh rang no keha trust wo da ye akhe bini jeba boi yo tongmo joto no aro wo no khuisoing ye hoih ha. Abo rang khe saoh zaga ni National Missionary Society of India abo Chennai yo tong naima bai skul wo bung nai ye toingmo chla bsa snungnai rao no nangkhruh yag naima hing ye ri hoih ha.

Sundar bini sahsori hamya ong ye tong pho no Khupor Kaham sakhoh ni hinng-thanng ong ye tong ou. Akhe April tal ni sal 18ma borsi 1929 wo bung bepar khenai rao bai pal Tibet bkhaoh bai skangnang ye hinngkhounang ha, akhe bung tre le pherao ye phaisi ya ong ye thanng ha.

Kaubru bai tuikhlainaiha: Rev. Dohoram Reang